ئۇيغۇر خەلق داستانلىرى

نۇزۇگۇم

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر خەلق داستانلىرى

نۇزۇگۇم

«ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى»
تەھرىر ھەيئىتى نەشرگە تەييارلىغان

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔民间史诗.2/《维吾尔民间文学大典》编委会编. - 乌鲁木齐：新疆人民出版社，2006.2(2007.3重印)
(维吾尔民间文学大典)
ISBN 978 - 7 - 228 - 09846-0

Ⅰ.维... Ⅱ.维...Ⅲ.维吾尔族 - 史诗 - 作品集 - 中国 - 维吾尔语（中国少数民族语言）
Ⅳ.I222.7

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第010507号

策　　划：阿布都热合满.艾白
　　　　　艾合买提.伊明

责任编辑：艾合买提.伊明
责任校对：阿布勒孜.阿巴斯 等

维吾尔民间史诗 — 2 (维吾尔文)
《维吾尔民间文学大典》编委会 编

新疆人民出版社出版
(乌鲁木齐解放南路348号 邮编：830001)
新疆新华书店发行
新疆新华印刷二厂印刷
880×1230毫米 32开本 11.375印张 2插页
2006年 2月第1版 2007年3月第2次印刷
印数：4,001-6,000

ISBN 978-7-228-09846-0 定价：17.00元

پىلانلىغۇچىلار: ئابدۇراخمان ئەبەي
ئەخمەت ئىمىن

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى: ئابلىز ئابباس قاتارلىقلار

ئۇيغۇر خەلق داستانلىرى
نۇزۇگۇم

«ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» تەھرىر ھەيئىتى
نەشرگە تەييارلىغان

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348№)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا 2 ـ باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1230 × 880 مىللىمېتىر، 32/1
باسما تاۋىقى: 11.375 قىستۇرما ۋارىقى: 2
2006 ـ يىلى 2 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2007 ـ يىلى 3 ـ ئاي 2 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 4,001–6,000
ISBN 978-7-228-09846-0
باھاسى: 17.00 يۈەن

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

مۇندەرىجە

ياچىبەگ..................................1

ئۆمەر باتۇر..............................11

ئىسلام بېگىم............................16

ئابدۇراھمان غوجا.......................22

مايىمخان..................................57

نۇزۇگۇم....................................92

سېيىت نوچى..............................111

تۆمۈر خەلىپە 149

غوجىنىياز ھاجى..........................163

شاھ ئادىلخان 171

بوز يىگىت 263

ياچىبەگ

(تارىخىي داستان)

ئۆتكەندى ياچىبەگ
بۇلاڭ - تالاڭ زاماندا.
چېرىك بىلەن جەڭ قىلىپ،
كەتتى ئاخىر ئارماندا.

ياچىبەگنىڭ ئۆيلىرى
تۇرۇق تېغى ئەمتىدە.
ھىيلە - تەمە يوق ئىدى
ياچىبەگنىڭ ئەپتىدە.

قۇنتەيجىنىڭ لەشكىرى
سالدى خەققە سورۇقلۇق.
سار سېلىشتى خالايىق،
ئۆي - ماكانى تۇرۇقلۇق.

قالدى يېمەك - ئىچمەكسىز،
قاپلاپ كەتتى قۇرۇقلۇق.
ھالدىن كەتتى خالايىق،
تېپىلماي ھېچ ئوزۇقلۇق.

شۇندا چىقتى ياچىبەگ،
ئوڭ قولىغا نەيزە ئەپ.
تاغلار ئارا يول سالدى،
پالگانلاردىن تۇزۇپ سەپ.

ياچىبەگنى كۆرگەنلەر،
سۇباتلىقكەن دەر ئىدى.
گۇرزە - بازغان قوللىرى،
يولۋاس كەبى ئەر ئىدى.

ياچىبەگ خوپ ئەر ئىدى،
يەتتە قۇلان يەر ئىدى.
يەتتە قۇلان يەپ بولۇپ،
يەنە بارمۇ دەر ئىدى.

ياچى دېگەن بىر كىشى،
ئارقىسىدا مىڭ كىشى.
ياچىغا ئېگىلمىسە،
قۇتۇلالمايدۇ كىشى.

ياچى بېگىم ياچىدۇ،
نەيزىسىنى سانجىيدۇ.
ياچىغا ئېگىلمىسەڭ،
توقماق بىلەن يانجىيدۇ.

قالماق خانىنىڭ خېتىدە،
«تۇتسۇن» دېدى ياچىنى.
توغام - توغام يول توراپ،
چېرىك قويدى بارچىنى.

«ھەركىم تۇتسا ياچىنى،
مالدار قىلاي مەن ئۇنى.
ئۆزۈم بىلەن تەڭ قىلىپ،
ھاكىم قىلاي مەن ئۇنى.»

قالماق كېلىپ چىللىدى
ئوسمانبەگنى يېنىغا.
ئوسمانبەگمۇ سېتىلدى
ئالتۇن - كۈمۈش، تىيىنغا.

مەن شۇ ئىشتا تۇردۇم دەپ،
ئەھدە قىلدى ئوسمانبەگ.

ياچىنى تۇتۇشلار دەپ،
يارلىق قىلدى ئوسمانبەگ.

تۇتماق بولدى ئوسمانبەگ
ياچىبەگنى تىلىڭ تىڭلاپ.
تۇتالمىدى ياچىنى
يۈگۈرسىمۇ پايپاسلاپ.

ئۇيان ئويلاپ ئوسمانبەگ،
بۇيان ئويلاپ ئوسمانبەگ.
سامانچىنى ئالداشقا
تۇتۇش قىلدى ئوسمانبەگ.

سامانچىمۇ سېتىلدى،
ئوسمانبەگكە قېتىلدى.
كەينىگە چۈشۈپ ياچىنىڭ
تۇتماق بولۇپ ئېتىلدى.

ياچىبەگنىڭ دادىسى،
سۇلايمان دېگەن بەگ ئىدى.
ياچىبەگنىڭ سىڭلىسى،
سامانچىغا تەگكەنتى.

سۇرۇن چىراي سامانچى
ياچىغا بولدى كۈشەندى.
نەپكە سېتىپ جېنىنى،
بولدى ئوسمانغا يالاقچى.

ياچىبەگنى تۇتماققا
ئەھدە قىلدى سامانچى.
بۇ ئىشلارنىڭ تەكتىنى
بىلەلمىدى ھېچ ياچى.

ئوسمانبەگ سورىدى:
«ياچى دېگەن قايدا؟» دەپ.
جاۋاب بەردى سامانچى:
«تاغ ئارىسى، باغدا» دەپ.

ياچىبەگ قولان ئېتىپ،
كاۋاپ سالدى بېغىرنى.
دالاماما ئالداپ كىرىپ،
كۆپ ئىچۈردى چىغىرنى.

سامانچى ئۇنى ئىزدەيتتى،
ئۇندىن - بۇندىن سوراقلاپ.

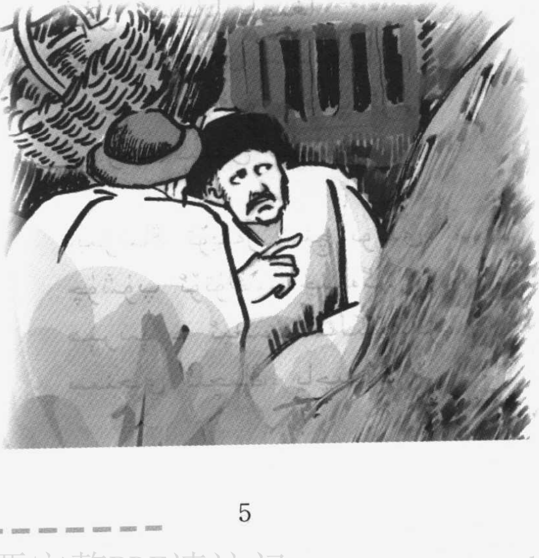

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

تاغمۇتاغ ئارىسىدا،
يۇرگەنىدى ماراقلاپ.

چۇشۇپ كەلدى بىر كۇنى
تاغنى ئاتلاپ ياچىبەگ.
بۇ ئىشلاردىن خەۋەرسىز
كىردى يۇرتقا ياچىبەگ.

يېتىپ كەلدى شۇ كۇنى،
ياچى ئۆينىڭ تۇۋىگە.
چۇشمەك بولدى شۇ هامان
سىڭلىسىنىڭ ئۆيىگە.

ياناي دېدى كەينىگە،
ئاتنى چېپىپ ئەمتىگە.
شۇ چاغ كەلدى سامانچى
ياچىبەگنىڭ ئالدىغا.

شۇل ئەسنادا ياچىغا
ئۇچراپ قالدى سامانچى.
«تىنچ كەلدىڭمۇ؟» دەپ ئۇنى،
ئىززەت قىلدى سامانچى.

«بىزنىڭ ئۆيلەر تىنچ بولدى،
چۇشۇپ ئۆتۇڭ، ياچىبەگ.
هېرىپ - ئېچىپ كەلگەنسىز،
سىنچاي ئىچىڭ، ياچىبەگ.»

ئۈيان ئۆتتى ياچىبەگ،
بۇيان ئۆتتى ياچىبەگ.
ئامالسىزدىن شۇ ۋاقىت،
ئۆيگە كىردى ياچىبەگ.

تۇيدۇرمىدى بۇ ئىشنى
سامانچى ئايالىغا.
ياچىبەگنى تۇتقۇچە
قويمىدى ئارامىغا.

پۇرسەت تېپىپ تالاغا
چىقىۋالدى سامانچى.
خىيال سۈرۈپ شۇ ئۆيدە
يالغۇز قالدى بۇ ياچى.

ئۆتكۈر كۆزلۈك ياچىبەگ
ئەتراپىغا سەپسالدى.
كۆرمىسىمۇ ھېچ ئىشنى،
بىر ئىشنى تۇيۇپ قالدى.

سامانچى چىقىپ سىرتقا
ھەر تەرەپكە قارايتتى.
ياچىبەگنىڭ ئېتىنىڭ
ئۇلاغلىرىن بوشاتتى.

شۇل ئەسنادا چاقىردى،
«چاققان چىقىڭ، ياچىبەگ.»

چىقىپ دەرھال ئىتىنى
مىنمەك بولدى ياچىبەگ.

ئۆزەڭگىگە پۇت سىلىپ،
يىقىلىپ چۈشتى ياچىبەگ.
ھىيلە، قىلتاق، قاپقانغا،
چۈشۈپ قالدى ياچىبەگ.

بەلگە بەردى چىرىككە،
كۆرگەن ھامان سامانچى.
مىڭلاپ چىرىك ئاتلاندى
تۇتماق ئۈچۈن ياچىنى.

چىرىك كىلىپ شۇ تاپتا
قورشىۋالدى ياچىنى.
سالما تاشلاپ بويىنىغا
تۇتۇۋالدى ياچىنى.

تۇرۇك تىغى ئالدىدا
تورىۋالدى ياچىنى.
ئەلەنجىگە قويماستىن،
باغلىۋالدى ياچىنى.

ياچىبەگنىڭ يۈرىكىن
ئەجەب - ئەجەب داغلىدى.
سەكسەن كىشى يىغىلىپ،
ياچىبەگنى باغلىدى.

گۇر - گۇر بىسىپ كەلگەندە،
ھەيران قالدى ياچىبەگ.
ھەسرەت بىلەن شۇ تاپتا،
پەرياد ئۇردى ياچىبەگ.

«ياچىبەگنى تۇتتۇقمۇ؟
‹قىمار› دا بىرنى ئۇتتۇقمۇ؟
يۇرتقا پاتماس ياچىبەگ
ئەمدى قولغا چۈشتۇقمۇ؟»

بۇنى ئاڭلاپ ياچىنىڭ
كۆزلىرى يېنىپ كەتتى.

ياچىنى تۇتقان چىرىكلەر
غال - غال تىترىشىپ كەتتى.

غەزەپلەندى ياچىبەگ
سامانچىنىڭ ئەپتىگە.
«كۆرۈشەرمىز، — دېدى ئۇ، —
ئۆلگەندە — قىيامەتتە.»

بىر تىك بېقىپ قارىدى
سامانچىنىڭ يۈزىگە.
قوللىرىنى شىلتىدى
سامانچىنىڭ كۆزىگە.

ئېلىپ ماڭدى ياچىنى،
ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇدى.
ئاللاقۇلى دېگەن ئوغلى
ئارقىسىدىن يۈگۈردى.

ياچىبەگ ئەخمەق ئىكەن،
بېلىدە چاقماق ئىكەن.
ياچىبەگنى ئۆلتۈرگەن
جالالىق قالماق ئىكەن.

ھەسرەت بىلەن خالايىق
دۇئا بەردى دوستىغا.
سامانچىنى تۇتۇۋېلىپ،
سامان تىقتى پوستىغا.

ئۆمەر باتۇر

(تارىخىي داستان)

يالغۇز تۇيۇن پارچە تاغ
بولۇپتۇ قورغان.
ئاتمىش ئالتە گۆدەكنى
بۇغدايدەك ئورغان.

ئاتمىش ئالتە گۆدەكمۇ
ئەلنى دەپ ياتقان.
يارەنلىرى قول كۆتۈرۈپ،
لەھەتكە قويغان.

كەر بالادا شېھىت بولغان
ئىمامزادىلەر.
ئىماملارنى شېھىت قىلغان
ھارامزادىلەر.

لاچىن غولدىن چۈشۈپ كەلدى
ئاتلار ئويناتىپ.
ئوڭ قولدا كۈمۈش نەيزە،
قۇلانلار ئاتىپ.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com